

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ЗАТВЕРДЖУЮ

Декан факультету
Міжнародних відносин і права

Юрій МУДРИК

Підпис

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

2025 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Історія та теорія політичних партій та партійних систем

Назва дисципліни

Галузь знань – С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини

Спеціальність – С2 Політологія

Рівень вищої освіти – Перший (бакалаврський)

Освітньо-професійна програма – Політологія

Обсяг дисципліни – 5 кредитів ЄКТС, **Шифр дисципліни** – ОФП.09.

Мова навчання – українська

Статус дисципліни: обов'язкова (цикл фахової підготовки)

Факультет – Міжнародних відносин і права

Кафедра – Міжнародної комунікації та політології

Форма здобуття освіти	Курс	Семестр	Обсяг дисципліни		Кількість годин						Курсовий проєкт	Курсова робота	Форма семестрового контролю	
					Аудиторні заняття					Самостійна робота, в т.ч. ІРС			Залік	Іспит
			Кредити ЄКТС	Години	Разом	Лекції	Лабораторні роботи	Практичні заняття	Семінарські заняття					
Д	3	5	5.0	150	50	32	-	-	18	100	-	-	-	+
З	3	5	5.0	150	10	6	-	-	4	140	-	-	-	+

Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми «Політологія», за спеціальністю С2 Політологія

Робоча програма складена

докт. психол. наук, доцент **Олеся ПОСВІСТАК**

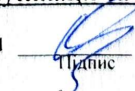
Науковий ступінь, вчене звання, Ім'я, ПРІЗВИЩЕ автора(ів)

Схвалена на засіданні кафедри

Міжнародної комунікації та політології

Протокол від 29 серпня 2025 р. № 1.

Зав. кафедри

Ольга ЗАСЛАВСЬКА

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Робоча програма розглянута та схвалена вченою радою факультету Міжнародних відносин і права

Голова вченої ради факультету

Юрій МУДРИК

Ім'я, ПРІЗВИЩЕ

Хмельницький, 2025

2 ЛИСТ ПОГОДЖЕННЯ

Посада	Назва кафедри	Підпис	Ім'я, ПРІЗВИЩЕ
Гарант ОП	Міжнародної комунікації та політології		Ольга ЗАСЛАВСЬКА

3 Пояснювальна записка

Дисципліна “Історія та теорія політичних партій та партійних систем” є однією із обов’язкових дисциплін і займає провідне місце у фаховій підготовці здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, очної (денної) (далі – денної) та заочної форм здобуття вищої освіти, які навчаються за освітньо- професійною програмою «Політологія» в межах спеціальності С2 «Політологія»

Пререквізити: ОЗП.04 Політична історія зарубіжних країн, ОФП.04 Загальна теорія політики, ОФП.06 Конституційне право України та зарубіжних країн.

Кореквізити: ОФП.08 Політичні системи країн світу, ОФП.10 Державне управління та місцеве самоврядування, ОФП.11 Вибори та виборчі системи, ОФП.12 Політичний менеджмент і маркетинг, ОФП.14 Політичні конфлікти та медіація, ОФП.19 Комплексна курсова робота, ОФП.22 Виробнича практика в політичних партіях та громадських організаціях, ОФП.24 Переддипломна практика, ОФП.25 Кваліфікаційна робота.

Відповідно до освітньої програми дисципліна сприяє забезпеченню:

компетентностей: ІК Здатність розв’язувати складні спеціалізовані завдання та практичні проблеми у політичній сфері, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, із застосовуванням теорій та методів політичної науки. Загальні компетентності. ЗК01. Знання предметної області та розуміння професійної діяльності. ФК01. Здатність використовувати категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки. ФК02. Здатність застосовувати політологічне мислення для розв’язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки. ФК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах. ФК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування. ФК07. Здатність застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

програмних результатів навчання: ПРН01. Розуміти предметну область, етичні та правові засади професійної діяльності. ПРН07. Розуміти історію, закономірності та етапи розвитку предметної сфери політології, знати її цінності та досягнення. ПРН08. Вміти використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітичнодослідницький апарат сучасної політичної науки. ПРН09. Вміти застосовувати політологічне мислення для розв’язання теоретичних та практичних проблем у політичній сфері на основі опанування класичної та сучасної політичної думки. ПРН10. ПРН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.

Мета дисципліни. Сформувати у здобувачів вищої освіти комплексне розуміння особливостей організації та функціонування політичних партій та партійних систем як складного соціально політичного явища; набуття практичних умінь і навичок аналізу діяльності політичних партій та функціонування партійних систем.

Предметом дисципліни “Теорія політичних партій та партійних систем” є: історія та теорія політичних партій та партійних систем, дослідницькі моделі партій та партійних систем, функції політичних партій, типологія партій та партійних систем, сучасні форми партійної організації, коаліційна політика партій, теорія партійних змін, тенденції розвитку партій та партійних систем.

Завдання дисципліни. Завданнями навчальної дисципліни є набуття знань щодо: значення, ролі та місця політичних партій у політичній системі та суспільстві в цілому; та вмінь щодо: аналізу умов виникнення партій, оцінювання сучасного стану партійної діяльності, аналізу особливостей функціонування партійних систем.

Результати навчання. Студент, який успішно завершив вивчення дисципліни, повинен: використовувати базовий категорійно-понятійний та аналітично-дослідницький апарат сучасної політичної науки та володіти методологією аналізу політичних партій й партійних систем; описувати, пояснювати й оцінювати діяльність політичних партій у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах; досліджувати політичні методи, цілі, проблеми, розв’язання й політичну логіку політичних партій; визначати ознаки і типи політичних партій; аналізувати системи організаційних структур, пов’язаних із взаємовідносинами партій та інститутів держави, специфіки відносин сучасних українських партій з органами державної влади та громадянським суспільством; аналізувати роль партій у розвитку суспільства та його політичних інститутів; оцінювати якість виконання функцій політичними партіями; коригувати цілі та структуру діяльності сучасних партій з урахуванням внутрішніх та зовнішніх чинників; розробляти конкретні рекомендації та пропозиції з метою удосконалення партійної діяльності; аналізувати підходи до порядку створення та діяльності політичних партій; виокремлювати різновиди партійних систем, їх концептуальне спрямування; аналізувати програмні положення і практичні дії політичних партій України та зарубіжних країн; визначати шляхи адаптації зарубіжного досвіду ефективної партійної діяльності.

4 Структура залікових кредитів дисципліни

	Кількість годин, відведених на:					
	Денна форма			Заочна форма		
	Лекції	Семінарські заняття	СРС	Лекції	Семінарські заняття	СРС
1. Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль у житті суспільства.	2	2	5	2		9
2. Етапи історичного розвитку партій.	2		7			9
3. Етапи становлення теорії політичних партій і партійних систем.	2	2	5			9
4. Місце політичних партій в структурі громадянського суспільства	2		7			9
5. Типології політичних партій.	2	2	5		2	9
6. Елементи (індикатори) політичної партії.	2		7			9
7. Функції політичних партій.	2	2	5		2	9
8. Фінансування політичних партій.	2		7			9
9. Ідеології політичних партій.	2	2	5			9
10. Основні методи та засоби діяльності політичних партій.	2		7			9
11. Політичні технології в діяльності партій.	2	2	5			9
12. Роль політичних партій в процесі державного управління.	2		7			9
13. Сучасні тенденції розвитку політичних партій.	2	2	7	2		8
14. Партійна система.	2		7	2		8
15. Типологія партійних систем.	2	2	7			8
16. Характеристика головних типів партійних систем.	2	2	7			8
Разом	32	18	100	6	4	140

5 Програма навчальної дисципліни

5.1 Зміст лекційного курсу для студентів *денної* форми здобуття освіти

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Тривалість лекції, год.
1	Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль у житті суспільства. Сутність, роль та значення партій у розвитку суспільства та його політичних інститутів. Партії та демократія. Походження політичних партій. Партії і політична система суспільства. Підходи до визначення політичної партії. Літ.: [1] с. 3-11; [2] с. 21-40; [3] с. 11-28; [4] с. 6-18; [6] с. 14-36.	2
2	Етапи історичного розвитку партій. Взаємозв’язок історії та теорії політичних партій. Сучасні політичні партії та їх історичні форми. Партії як продукт історичного розвитку країни. Вплив історичних традицій, національних особливостей, факторів конституційно-політичної та правової системи, ідейно політичних, культурних, релігійних моментів на становлення та функціонування партій. Етапи історичного розвитку партій. Схема визначення етапів історичного розвитку партій. Партії як аристократичні угруповання. Партії як політичні клуби. Літ.: [1] с. 12-18; [2] с. 35-48; [3] с. 45-62; [4] с. 19-45; [8] с. 36-42.	2
3	Етапи становлення теорії політичних партій і партійних систем. Зародження теорії політичних партій. Трактатування політичних партій в англо-американській політичній традиції. Формування концепції партій у романо-германських політико правових ученнях. Формування класичної теорії політичних партій. Формування сучасної теорії політичних партій та партійних систем. Літ.: [1] с. 12-18; [2] с. 35-48; [3] с. 45-62; [4] с. 19-45; [8] с. 36-42.	2
4	Місце політичних партій в структурі громадянського суспільства. Місце партій у структурі громадянського суспільства. Партії як канал політичної соціалізації громадян. Інституційний баланс між партіями, рухами та громадськими ініціативами. Літ.: [2] с. 52-79; [2] с. 50-85; [3] с. 65-86; [7] с. 36-49.	2
5	Типології політичних партій. Формування системи критеріїв типологізації політичних партій. Функціональний та організаційний виміри класифікаційного поділу політичних партій. Альтернативні класифікації політичних партій. Літ.: [1] с. 21-59; [2] с. 86-101; [3] с. 88-86; [7] с. 51-75; [9] с. 36-54.	2
6	Елементи (індикатори) політичної партії. Організованість політичної партії. Залученість. Узгодженість дій. Автономія. Проблемна орієнтація. Класовість. Партійна програма. Стратегія і тактика. Місце в системі влади. Інституалізація. Літ.: [1] с. 60-97; [3] с. 88-109; [7] с. 75-98; [9] с. 55-89.	2
7	Функції політичних партій. Визначення функцій партій і їх типологія. Функції політичних партій – площини їхньої активності. Функції партій у недемократичних постколоніальних державах. Літ.: [1] с. 98-123; [3] с. 110-134; [7] с. 100-108; [9] с. 90-114; [10].	2

8	Фінансування політичних партій. Демократичні стандарти фінансування політичних партій. Основні механізми фінансового контролю та санкцій. Досвід фінансової діяльності партій у сучасній Україні. Літ.: [3] с. 189-212; [4] с. 130-155; [6] с. 50-53.	
9	Ідеології політичних партій. Ідеологія та її роль у житті політичних партій. Ідеологія радикальних політичних об'єднань. Традиціоналізм. Фашизм. Марксизм-ленінізм. Радикальний теїзм. Фундаменталізм. Ідеологія центристських політичних об'єднань. Лібералізм. Консерватизм. Християнська демократія. Соціал-демократія. Ідеологія ліво-лібертальних об'єднань. Екологізм (енвіроументалізм). Фемінізм. Пацифізм. Постіндустріалізм. Сім'ї політичних партій. Літ.: [1] с. 178-214; [2] с. 125-146; [3] с. 135-158; [4] с. 98-126; [6] с. 45-49.	2
10	Основні методи та засоби діяльності політичних партій. Партії – головний суб'єкт електоральної організації виборчих кампаній. Засоби масової інформації в електоральній діяльності політичних партій. Участь політичних партій у виборчому процесі: особливості регламентації. Літ.: [1] с. 224-268; [3] с. 168-187; [7] с. 146-187; [9] с. 134-143; [10].	2
11	Політичні технології в діяльності партій. Специфіка застосування політичних технологій у роботі партій. Особливості побудови іміджу політичної партії та її репутації. Девіантні технології у діяльності політичних партій. Літ.: [1] с. 278-290; [3] с. 289-298; [9] с. 34-35, 46-47, 87-88.	2
12	Роль політичних партій в процесі державного управління. Особливості взаємодії держави та політичних партій. Парламентська діяльність політичних партій. Роль політичних партій у формуванні виконавчої влади. Літ.: [1] с. 269-280; [3] с. 189-197; [7] с. 190-196; [9] с. 234-235, 345-346; [10]	2
13	Сучасні тенденції розвитку політичних партій. Умови зародження та зміни ролі сучасних політичних партій. Тенденції розвитку сучасних політичних партій. Методики дослідження ролі та функціональності політичних партій. Літ.: [3] с. 198-212; [7] с. 196-215; [9] с. 238-240, 345-349.	2
14	Партійна система. Суть поняття “партійна система”. Конфігурація партійної системи. Фактори, що визначають конфігурацію партійної системи. Виборча система як чинник формування партійної системи. Роль політичного режиму у формуванні партійної системи. Основні суперечності, які визначають конфігурацію партійної системи (за А.Лейпхартом). Модель С. Ліпсета та С. Роккана. Літ.: [1] с. 345-367; [2] с. 421-467 [3] с. 234-246; [6] с. 49-54.	2
15	Типологія партійних систем. Роль соціально-політичних поділів у розробці типології партійних систем. Суть поняття “соціально-політичний поділ”. Соціально-політичні поділи на виборчій арені. Формування соціально-політичних поділів. Типи соціально-політичних поділів. Основи типології партійних систем. Типологія на основі кількісного критерію.	2

	Типологія на основі якісних критеріїв. Типологія М. Дюверже. Типологія Дж. Блонделя. Типологія Дж. Сарторі. Типологія Дж. Сміта. Типологія П. Маєра. Літ.: [1] с. 368-378; [2] с. 468-471; [3] с. 247-257; [6] с. 55-60.	
16	Характеристика головних типів партійних систем. Особливості головних типів партійних систем. Однопартійна система. Двопартійна система. Багатопартійна система. Характеристика багатопартійних систем. Літ.: [1] с. 368-378; [2] с. 468-471; [3] с. 247-257; [6] с. 55-60; [7] с. 418-428; [9] с.123-124; 167-168; 323; 487-488.	2
Разом		32

Перелік оглядових лекцій для студентів заочної форми здобуття освіти

Номер лекції	Перелік тем лекцій, їх анотації	Тривалість лекції, год.
1	Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль у житті суспільства. Сутність, роль та значення партій у розвитку суспільства та його політичних інститутів. Партії та демократія. Походження політичних партій. Партії і політична система суспільства. Підходи до визначення політичної партії. Літ.: [1] с. 3-11; [2] с. 21-40; [3] с. 11-28; [4] с. 6-18; [6] с. 14-36.	2
2	Сучасні тенденції розвитку політичних партій. Умови зародження та зміни ролі сучасних політичних партій. Тенденції розвитку сучасних політичних партій. Методики дослідження ролі та функціональності політичних партій. Літ.: [3] с. 198-212; [7] с. 196-215; [9] с. 238-240, 345-349.	2
3	Партійна система. Суть поняття “партійна система”. Конфігурація партійної системи. Фактори, що визначають конфігурацію партійної системи. Виборча система як чинник формування партійної системи. Роль політичного режиму у формуванні партійної системи. Основні суперечності, які визначають конфігурацію партійної системи (за А.Лейпхартом). Модель С. Ліпсета та С. Роккана. Літ.: [1] с. 345-367; [2] с. 421-467 [3] с. 234-246; [6] с. 49-54.	2
Разом		6

5.2 Зміст семінарських занять

Перелік семінарських занять для студентів денної форми здобуття освіти

Номер п/п	Перелік тем	Тривалість, год.
1	Суть поняття “політична партія”. Походження партій та їх роль у житті суспільства. Сутність, роль та значення партій у розвитку суспільства та його політичних інститутів. Партії та демократія. Походження політичних партій. Партії і політична система суспільства. Підходи до визначення політичної партії.	2

	Літ.: [1] с. 3-11; [2] с. 21-40; [3] с. 11-28; [4] с. 6-18; [6] с. 14-36.	
2	Етапи становлення теорії політичних партій і партійних систем. Зародження теорії політичних партій. Трактатування політичних партій в англо-американській політичній традиції. Формування концепції партій у романо-германських політико-правових ученнях. Формування класичної теорії політичних партій. Формування сучасної теорії політичних партій та партійних систем. Літ.: [1] с. 12-18; [2] с. 35-48; [3] с. 45-62; [4] с. 19-45; [8] с. 36-42.	2
3	Типології політичних партій. Формування системи критеріїв типологізації політичних партій. Функціональний та організаційний виміри класифікаційного поділу політичних партій. Альтернативні класифікації політичних партій. Літ.: [1] с. 21-59; [2] с. 86-101; [3] с. 88-86; [7] с. 51-75; [9] с. 36-54.	2
4	Функції політичних партій. Визначення функцій партій і їх типологія. Функції політичних партій – площини їхньої активності. Функції партій у недемократичних постколоніальних державах. Літ.: [1] с. 98-123; [3] с. 110-134; [7] с. 100-108; [9] с. 90-114; [10].	2
5	Ідеології політичних партій. Ідеологія та її роль у житті політичних партій. Ідеологія радикальних політичних об'єднань. Традиціоналізм. Фашизм. Марксизм-ленінізм. Радикальний теїзм. Фундаменталізм. Літ.: [1] с. 178-214; [2] с. 125-146; [3] с. 135-158; [4] с. 98-126; [6] с. 45-49.	2
6	Фінансування політичних партій. Демократичні стандарти фінансування політичних партій. Основні механізми фінансового контролю та санкцій. Досвід фінансової діяльності партій у сучасній Україні. Літ.: [3] с. 189-212; [4] с. 130-155; [6] с. 50-53.	2
7	Основні методи та засоби діяльності політичних партій. Партії – головний суб'єкт електоральної організації виборчих кампаній. Засоби масової інформації в електоральній діяльності політичних партій. Участь політичних партій у виборчому процесі: особливості регламентації. Літ.: [1] с. 224-268; [3] с. 168-187; [7] с. 146-187; [9] с. 134-143; [10].	2
8	Сучасні тенденції розвитку політичних партій. Умови зародження та зміни ролі сучасних політичних партій. Тенденції розвитку сучасних політичних партій. Методики дослідження ролі та функціональності політичних партій. Літ.: [3] с. 198-212; [7] с. 196-215; [9] с. 238-240, 345-349.	2
9	Типологія партійних систем. Роль соціально-політичних поділів у розробці типології партійних систем. Суть поняття “соціально-політичний поділ”. Соціально-політичні поділи на виборчій арені. Формування соціально-політичних поділів. Типи соціально-політичних поділів. Основи типології партійних систем. Типологія на основі кількісного критерію. Типологія на основі якісних критеріїв. Типологія М. Дюверже. Типологія Дж. Блонделя. Типологія Дж. Сарторі. Типологія Дж. Сміта. Типологія П. Маєра. Літ.: [1] с. 368-378; [2] с. 468-471; [3] с. 247-257; [6] с. 55-60.	2

Разом	18
--------------	-----------

Перелік практичних занять для студентів заочної форми здобуття освіти

№ п/п	Теми практичних занять	Тривалість, год.
1	Типології політичних партій. Формування системи критеріїв типологізації політичних партій. Функціональний та організаційний виміри класифікаційного поділу політичних партій. Альтернативні класифікації політичних партій. Літ.: [1] с. 21-59; [2] с. 86-101; [3] с. 88-86; [7] с. 51-75; [9] с. 36-54.	2
2	Функції політичних партій. Визначення функцій партій і їх типологія. Функції політичних партій – площини їхньої активності. Функції партій у недемократичних постколоніальних державах. Літ.: [1] с. 98-123; [3] с. 110-134; [7] с. 100-108; [9] с. 90-114; [10].	2
Разом		4

5.3 Зміст самостійної (у т. ч. індивідуальної) роботи здобувача вищої освіти

Самостійна робота студентів полягає у систематичному опрацюванні програмного матеріалу з відповідних джерел інформації, підготовці до семінарських занять, виконанні індивідуальних завдань тощо. До послуг студентів сторінка у Модульному середовищі для навчання, де розміщені Робоча програма дисципліни, необхідні матеріали з її навчально-методичного забезпечення та контролю результатів навчання.

Зміст самостійної роботи студентів заочної форми навчання

Студенти заочної форми навчання виконують контрольну роботу, яка включає три теоретичних питання. Вимоги до її виконання, методичні вказівки і варіанти визначаються методичними рекомендаціями до виконання контрольних робіт, які кожен студент отримує на кафедрі у період настановчої сесії, а також вони доступні в Модульному середовищі для навчання ХНУ.

Індивідуальне завдання

Метою індивідуального завдання є поглиблення, узагальнення та закріплення знань, отриманих студентами під час вивчення дисципліни та набуття теоретичних і практичних навичок їхнього використання у професійній діяльності. Індивідуальне завдання виконується самостійно кожним студентом на основі опрацьованих джерел та оформляється відповідно до вимог.

«Створення та державна реєстрація політичної партії»

Завдання: підготувати частковий пакет документів, необхідний для реєстрації політичної партії, для подачі в Міністерство Юстиції:

1. Заяву, написану від імені лідера партії.
2. Затверджений членами політсили статут, а також детально розписану програму, в якій обумовлені не тільки ідеї, але і способи їх втілення.
3. Підписні листи, що дозволяють зареєструвати політичну партію на підставі масової підтримки даної організації громадянами України (не менше 50 із необхідних 10 тис. підписів)
4. Інформацію про керівництво, що включає в себе біографію представників політсили, а також дані про їх профільну освіту.

Зміст самостійної роботи студентів

Номер тижня	Вид самостійної роботи	Кількість годин
1	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття з Т1.	5
2	Опрацювання навчальних посібників з Т.2. Отримання та початок виконання індивідуального завдання.	7
3	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття з Т3. Виконання індивідуального завдання.	5
4	Опрацювання навчальних посібників з Т.4. Виконання індивідуального завдання.	7
5	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття з Т5.	5
6	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття з Т6.	7
7	Опрацювання навчальних посібників з Т7.	5
8	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття з Т8. Виконання індивідуального завдання.	7
9	Опрацювання навчальних посібників з Т9. Виконання індивідуального завдання.	5
10	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття з Т10.	7
11	Опрацювання навчальних посібників з Т11. Виконання індивідуального завдання.	5
12	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття з Т12.	7
13	Опрацювання навчальних посібників з Т13. Виконання індивідуального завдання.	7
14	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття з Т14, підготовка до презентації індивідуального завдання.	7
15	Опрацювання навчальних посібників з Т15.	7
16	Опрацювання навчальних посібників, підготовка до семінарського заняття з Т16.	7
Разом		100

6 Технології та методи навчання

Процес навчання з дисципліни ґрунтується на використанні традиційних та сучасних технологій та методів навчання, зокрема: лекції (з використанням методів проблемного та інтерактивного навчання і візуалізації); семінарські заняття (з використанням аналізу кейсів, проблемних ситуацій, пояснення, дискусія тощо), самостійна робота (робота над засвоєнням теоретичного матеріалу, виконання індивідуального завдання, підготовка до поточного та підсумкового контролю тощо).

7 Методи контролю

Система оцінювання навчальних досягнень здобувачів вищої освіти базується на аналізі знань і навичок та здійснюється відповідно до “Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у Хмельницькому національному університеті”.

Поточний контроль здійснюється під час аудиторних семінарських занять, а також у дні проведення контрольних заходів, встановлених робочою програмою і графіком освітнього процесу. При цьому використовуються такі методи поточного контролю:

- усне опитування під час семінарських занять,
- оцінювання доповідей, виступів;

- обговорення проблемних ситуацій;
- оцінювання результатів виконання індивідуального завдання.

При виведенні підсумкової семестрової оцінки враховуються результати як поточного, так і підсумкового контролю (іспиту). Здобувач вищої освіти, який набрав з будь-якого виду навчальної роботи, суму балів нижчу за 60 відсотків від максимального балу, *не допускається* до семестрового контролю поки не виконає увесь обсяг, передбачений Робочою програмою для цього виду роботи. Здобувач вищої освіти, який набрав позитивний середньозважений бал (60 відсотків і більше від максимального балу, встановленого для кожної структурної одиниці) з усіх видів поточного контролю і не склав іспит, вважається таким, який *має* академічну заборгованість. Ліквідація академічної заборгованості із семестрового контролю здійснюється у період екзаменаційної сесії або за графіком, встановленим деканатом відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ».

8 Політика дисципліни

Політика навчальної дисципліни загалом визначається системою вимог до здобувача вищої освіти, що передбачені чинними положеннями Університету про організацію і навчально-методичне забезпечення освітнього процесу. Зокрема, проходження інструктажу з техніки безпеки; відвідування занять з дисципліни є обов'язковим. За об'єктивних причин (підтверджених документально) теоретичне навчання за погодженням із лектором може відбуватись в онлайн режимі. Успішне опанування дисципліни і формування фахових компетентностей і програмних результатів навчання передбачає необхідність підготовки до семінарського заняття (вивчення теоретичного матеріалу з теми, попередню підготовку до усного опитування, активно працювати на занятті, презентувати результати виконаного індивідуального завдання, брати участь у дискусіях тощо).

Здобувачі вищої освіти зобов'язані дотримуватися термінів виконання усіх видів робіт у встановлені терміни, передбачених робочою програмою навчальної дисципліни. Пропущене семінарське заняття студент зобов'язаний відпрацювати у встановлений викладачем термін, але не пізніше, ніж за два тижні до кінця теоретичних занять у семестрі.

Засвоєння студентом теоретичного матеріалу з дисципліни оцінюється за результатами відповідей на семінарських заняттях. Виконання індивідуального завдання завершується його презентацією у терміни, встановлені графіком самостійної роботи.

Здобувач вищої освіти, виконуючи самостійну або індивідуальну роботу з дисципліни, має дотримуватися політики доброчесності (заборонені списування, плагіат (в т.ч. із використанням мобільних девайсів)). У разі виявлення плагіату в будь-яких видах навчальної роботи здобувач вищої освіти отримує незадовільну оцінку і має повторно виконати завдання з відповідної теми (виду роботи), що передбачені робочою програмою. Будь-які форми порушення академічної доброчесності ***не допускаються***.

У межах вивчення навчальної дисципліни здобувачам вищої освіти передбачено визнання і зарахування результатів навчання, набутих шляхом неформальної освіти, що розміщені на доступних платформах (наприклад, Prometheus), які сприяють формування компетентностей і поглибленню результатів навчання, визначених робочою програмою дисципліни (детальніше у Положенні про порядок визнання та зарахування результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ).

9 Оцінювання результатів навчання студентів

Оцінювання академічних досягнень здобувача вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про контроль і оцінювання результатів навчання здобувачів вищої освіти у ХНУ». При поточному оцінюванні виконаної здобувачем роботи з кожної структурної одиниці і отриманих ним результатів викладач виставляє йому певну кількість балів із призначених робочою програмою для цього виду роботи. При цьому кожна структурна одиниця (робота) може бути зарахована, якщо здобувач набрав не менше 60 відсотків (мінімальний рівень для позитивної оцінки) від максимально можливої суми балів, призначеної структурній одиниці.

Будь-які форми порушення академічної доброчесності не допускаються та не толеруються.

Отриманий здобувачем бал за зарахований вид навчальної роботи (структурну одиницю) після її оцінювання викладач виставляє в електронному журналі обліку успішності здобувачів вищої освіти. За умови виконання усіх видів навчальної роботи за результатами поточного контролю протягом вивчення навчальної дисципліни, встановлених її Робочою програмою, здобувач денної форми здобуття освіти з навчальної дисципліни, підсумковим контролем для якої є іспит, може набрати до 60 балів. Позитивну підсумкову оцінку здобувач може отримати, якщо за результатами поточного та підсумкового контролів набере від 60 до 100 балів. Семестрова підсумкова оцінка розраховується в автоматизованому режимі в інформаційній підсистемі «Електронний журнал» (ІС «Електронний університет») і відповідно до накопиченої суми балів визначається оцінка за інституційною шкалою та шкалою ЄКТС (див. таблицю Співвідношення...), яка заноситься в екзаменаційну відомість, а також до Індивідуального навчального плану здобувача вищої освіти.

Структурування дисципліни за видами навчальної роботи і оцінювання результатів навчання студентів денної форми навчання

Аудиторна робота								Самостійна робота	Семестровий контроль	Разом
Семінарські заняття (8 контрольних точок)								Індивідуальне завдання	Іспит	Сума балів
1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	11-12	13-14	15-16			
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)										
3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5	3-5		24-40	60-100*
24-40								12-20	24-40	

Примітка: *За набрану з будь-якого виду навчальної роботи з дисципліни кількість балів, нижче встановленого мінімуму, здобувач отримує незадовільну оцінку і має її перездати у встановлений викладачем (деканом) термін. Інституційна оцінка встановлюється відповідно до таблиці «Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС».

Структурування дисципліни за видами робіт і оцінювання результатів навчання студентів заочної форми навчання у семестрі за ваговими коефіцієнтами

Аудиторна робота		Самостійна робота	Семестровий контроль	Разом
Семінарські заняття		Контрольна робота	Іспит	Сума балів
1	2			
Кількість балів за вид навчальної роботи (мінімум-максимум)				
9-15	9-15	12-20	30-50	
18-30		12-20	30-50	60-100

Оцінювання на семінарських заняттях

Оцінка, яка виставляється за роботу на семінарських складається з таких елементів: усне опитування студентів на знання теоретичного матеріалу з теми; вільне володіння студентом спеціальною термінологією і уміння професійно обґрунтувати прийняті рішення при виконанні завдань.

При оцінюванні результатів навчання здобувачів вищої освіти на семінарських заняттях викладач користується наведеними нижче критеріями:

Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти

Оцінка та рівень досягнення здобувачем запланованих ПРН	Узагальнений зміст критерія оцінювання
---	--

та сформованих компетентностей	
Відмінно (високий)	Здобувач вищої освіти глибоко і у повному обсязі опанував зміст навчального матеріалу, легко в ньому орієнтується і вміло використовує понятійний апарат; уміє пов'язувати теорію з практикою, вирішувати практичні завдання, впевнено висловлювати і обґрунтовувати свої судження. Відмінна оцінка передбачає логічний виклад відповіді мовою викладання (в усній або у письмовій формі), демонструє якісне оформлення завдань. Здобувач не вагається при видозміні запитання, вміє робити детальні та узагальнюючі висновки, демонструє навички з вирішення фахових завдань. При відповіді допустив дві–три несуттєві <i>похибки</i> .
Добре (середній)	Здобувач вищої освіти виявив повне засвоєння навчального матеріалу, володіє понятійним апаратом, орієнтується у вивченому матеріалі; свідомо використовує теоретичні знання для вирішення завдань; виклад відповіді грамотний, але у змісті і формі відповіді можуть мати місце окремі неточності, нечіткі формулювання правил, закономірностей тощо. Відповідь здобувача вищої освіти будується на основі самостійного мислення. Здобувач вищої освіти у відповіді допустив дві–три <i>несуттєві помилки</i> .
Задовільно (достатній)	Здобувач вищої освіти виявив знання основного програмного матеріалу в обсязі, необхідному для подальшого навчання та практичної діяльності за професією, справляється з виконанням завдань, передбачених програмою. Як правило, відповідь здобувача вищої освіти будується на рівні репродуктивного мислення, здобувач вищої освіти має слабкі знання структури навчальної дисципліни, допускає неточності і <i>суттєві помилки</i> у відповіді, вагається при відповіді на видозмінене запитання. Разом з тим, набув навичок, необхідних для виконання нескладних завдань, які відповідають мінімальним критеріям оцінювання і володіє знаннями, що дозволяють йому під керівництвом викладача усунути неточності у відповіді.
Незадовільно (недостатній)	Здобувач вищої освіти виявив розрізнені, безсистемні знання, не вміє виділяти головне і другорядне, допускається помилок у визначенні понять, перекручує їх зміст, хаотично і невпевнено викладає матеріал, не може використовувати знання при вирішенні завдань. Як правило, оцінка «незадовільно» виставляється здобувачеві вищої освіти, який не може продовжити навчання без додаткової роботи з вивчення навчальної дисципліни.

Критерії оцінювання результатів виконання індивідуального завдання

Максимальна кількість балів, яку може отримати студент за виконання індивідуального завдання складає 20 балів.

Граничний термін подання виконаного індивідуального завдання на кафедру – за 2 тижні до останнього семінарського заняття за розкладом. Виконання індивідуального завдання завершується його презентацією у терміни, встановлені графіком самостійної роботи.

ІДЗ здобувача вищої освіти оцінюється з використанням нижче наведених у таблиці критеріїв оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти (мінімальний позитивний бал – 12 балів, максимальний – 20 балів).

Таблиця – Критерії оцінювання виконання та захисту індивідуальних завдань

Узагальнений зміст критерія оцінювання	Сума балів за завдання
Підтверджено самостійність виконання завдання, продемонстровано уміння логічно,	18-20

послідовно викладати власні думки, представлено якісну презентацію.	
Підтверджено самостійність виконання завдання, проте відсутнє чітке авторське бачення наявних проблем, здобувач не повною мірою здатен сформулювати висновки з проведеної роботи, представлено якісну презентацію.	15-17
Підтверджено самостійність виконання завдання, проте відсутнє чітке авторське бачення наявних проблем, здобувач не повною мірою здатен сформулювати висновки з проведеної роботи, наявна презентація результатів роботи.	12-16
Підтверджено самостійність опрацювання інформації, проте студент показує слабку орієнтацію у визначених результатах роботи, не здатен сформулювати висновки, відсутня презентація результатів роботи.	0-11

Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю (іспит)

Освітня програма передбачає підсумковий семестровий контроль з дисципліни у формі іспиту, завданням якого є системне й об'єктивне оцінювання підготовки здобувача з навчальної дисципліни. Складання іспиту відбувається за попередньо розробленими і затвердженими на засіданні кафедри білетами. Відповідно до цього в екзаменаційному білеті пропонується поєднання питань як теоретичного, так і практичного характеру.

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів вищої освіти (40 балів для підсумкового контролю) здобувачів вищої освіти денної форми навчання

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	6	8	10
Теоретичне питання № 2	6	8	10
Практичне завдання	12	16	20
Разом:	24		40

***Примітка.** *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (24 бали) та максимального (40 балів), знаходиться в межах 25-39 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.*

Таблиця – Оцінювання результатів підсумкового семестрового контролю здобувачів вищої освіти заочної форми навчання (40 балів для підсумкового контролю)

Види завдань	Для кожного окремого виду завдань		
	Мінімальний (достатній) бал (задовільно)	Потенційні позитивні бали* (середній бал) (добре)	Максимальний (високий) бал (відмінно)
Теоретичне питання № 1	8	12	16
Теоретичне питання № 2	8	12	16
Практичне завдання	14	16	18
Разом:	30		50

***Примітка.** *Позитивний бал за іспит, відмінний від мінімального (30 балів) та максимального (50 балів), знаходиться в межах 31-49 балів та розраховується як сума балів за усі структурні елементи (завдання) іспиту.*

Для кожного окремого виду завдань підсумкового семестрового контролю застосовуються критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти, наведені вище (**Таблиця – Критерії оцінювання навчальних досягнень здобувача вищої освіти**).

Підсумкова семестрова оцінка за інституційною шкалою і шкалою ЄКТС визначається в автоматизованому режимі після внесення викладачем результатів оцінювання з усіх видів робіт до електронного журналу. Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС у наведеній нижче таблиці.

Таблиця – Співвідношення інституційної шкали оцінювання і шкали оцінювання ЄКТС

Т

Оцінка ЄКТС	Рейтингова шкала балів	Інституційна шкала (Опис рівня досягнення здобувачем вищої освіти запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни)	
		Залік	Іспит/диференційований залік
A	90-100	Зараховано	Відмінно/Excellent – високий рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни, що свідчить про безумовну готовність здобувача до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
B	83-89		Добре/Good – середній (максимально достатній) рівень досягнення запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни та готовності до подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
C	73-82		Задовільно/Satisfactory – Наявні мінімально достатні для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом результати навчання з навчальної дисципліни
D	66-72		
E	60-65		
FX	40-59	Незараховано	Незадовільно/Fail – Низка запланованих результатів навчання з навчальної дисципліни відсутня. Рівень набутих результатів навчання є недостатнім для подальшого навчання та/або професійної діяльності за фахом
F	0-39		Незадовільно/Fail – Результати навчання відсутні

Семестрова оцінка виставляється, якщо загальна сума балів, яку набрав студент з дисципліни за результатами поточного та підсумкового контролю, знаходиться у межах від 60 до 100 балів. При цьому за інституційною шкалою ставиться оцінка «відмінно/добре/задовільно», а за шкалою ЄКТС – буквене позначення оцінки, що відповідає набраній студентом сумі балів відповідно до таблиці Співвідношення.

10 Питання для самоконтролю результатів навчання

1. Еволюція наукових уявлень про роль політичних партій: класичні школи
2. Сучасні дослідження політичних партій
3. Внесок українських дослідників у розвиток партіології
4. Основні підходи до визначення поняття «політична партія»
5. Інституційні ознаки політичної партії
6. Функції політичних партій у політичній системі суспільства
7. Специфіка партійної діяльності сучасних партій
8. Наукові підходи, концепції, погляди щодо політичних партій
9. Історичні умови створення партій
10. Роль партій у політичному житті країн
11. Елементи (індикатори) політичної партії
12. Чинники ефективного здійснення партійної діяльності
13. Конституція України про партії
14. Активізація залучення громадськості до партійної діяльності
15. Сутність, роль, значення поняття квазіпартійної організації
16. Ідеології політичних партій
17. Стан партійної діяльності українських партій: статистичний та порівняльний аналіз

18. Зарубіжний досвід фінансування партій та умови його запровадження в Україні
19. Форми та напрями партійної діяльності
20. Роль партій у здійсненні діалогу між державою та суспільством
21. Сучасні форми партійної організації
22. Теорія партійних змін
23. Актуальні аспекти співпраці партії з громадськістю
24. Зарубіжний досвід контролю за партійною діяльністю
25. Діяльність партій у Верховній Раді України
26. Базові характеристики політичних об'єднань
27. Сутність і різновиди партійних систем
28. Типологія політичних партій
29. Теорія партійних систем Дж. Сарторі
30. Закон України «Про політичні партії» 2001 року
31. Основні елементи політичної партії
32. Партійне керівництво: суть та типи
33. Теорія та практика партійних коаліцій
34. Однопартійна система та її характеристики
35. Еволюція партійної системи України
36. Особливості функціонування двопартійної системи
37. Багатопартійна система і її головні типи
38. Способи визначення конфігурації партійних систем
39. Політичні партії та їх фінансова діяльність
40. Демократичні стандарти фінансування політичних партій
41. Основні механізми фінансового контролю
42. Досвід фінансової діяльності партій у сучасній Україні
44. Правова інституціоналізація політичних партій
45. Свобода утворення та діяльності політичних партій
46. Регулювання порядку утворення та діяльності політичних партій
47. Сучасні тенденції у розвитку політичних партій
48. Еволюція політичних партій в Україні
49. Класифікація політичних партій України
50. Опозиційна діяльність політичних партій
51. Політичні партії та групи інтересів
52. Політичні партії та виборчий процес
53. Політичні партії та політична система суспільства
54. Соціологія партійних систем М. Дюверже
55. Регулювання порядку тимчасового зупинення і припинення діяльності політичних партій
56. Політичні партії та демократія.

11 Навчально-методичне забезпечення

Навчальний процес з дисципліни повністю і в достатній кількості забезпечений необхідними матеріалами, що розміщені в модульному середовищі для навчання Moodle. Доступ до ресурсу:

<https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=6387>

12 Матеріально-технічне та програмне забезпечення дисципліни

Інформаційна та комп'ютерна підтримка: ПК, планшет, смартфон або інший мобільний пристрій, проєктор. Програмне забезпечення: програми Microsoft Office або аналогічні, доступ до мережі Інтернет, робота з презентаціями.

Вивчення навчальної дисципліни не потребує використання спеціального програмного забезпечення, крім загальноновживаних програм і операційних систем.

13 Рекомендована література

Основна

1. Гонюкова Л. Політичні партії як інститут державної політики та управління: теоретико-методологічний аналіз: монографія / Л. Гонюкова. К.: НАДУ, 2009. 392 с.
2. Les Partis Politiques. By Maurice Duverger. Paris: Librairie Armand Colin. 1951. Pp. ix, 476.
3. Партологія. Навчальний посібник / Обушний М.І., Примуш М.В., Шведа Ю.Р. За ред. Обушного М.І. Друге видання, виправлене і доповнене. Київ, 2017. 432 с
4. Шведа Ю. Теорія політичних партій та партійних систем. Львів, 2004. 325 с.
5. Політичні партії: теорія та функціональні практики: [Навчальний посібник] / Новакова О. В., Агафонова, Г. С., Моїсєєва А. С., Струнін П. А. Луганськ: Вид-во СНУ ім. В.Дала, 2014. 300 с.

Додаткова

6. Історія та теорія політичних партій та партійних систем : навч.-метод. посіб. / уклад. Р. Ю. Чигур. Тернопіль : ТНЕУ, 2019. 191 с.
7. Історія та теорія політичних партій та партійних систем : опорн.консп. лекцій / уклад. Р. Ю. Чигур. Тернопіль : ТНЕУ, 2018. 110 с
8. Заславська О.О., Посвістак О.А., Нижник Д.С. SWOT-аналіз як інструмент оцінки політичного потенціалу лідерів та партій. *Національні інтереси України*. 2025. № 5. С. 1338-1346.
9. Заславська О.О., Посвістак О.А., Налімова В.В. За лаштунками виборів: формування емоційного зв'язку як електоральна стратегія політичних лідерів та партій. *Вісник Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого*. 2024. №3 (62). С.173-187.
10. Заславська О. О., Посвістак О. А., Козаченко С. М. Електоральний маркетинг політичних партій в Україні. *Гілея: науковий вісник*. 2023, Вип. 180-181 (№ 1-2). С. 75-81.
11. Заславська О., Налімова В., Посвістак О. Вплив діяльності популістських політичних партій на демократію в XX-XXI ст. *Вісник НТУУ "КПІ" Політологія. Соціологія. Право*. 2022. № 1 (53). С. 65-72.
12. Заславська О., Налімова В., Посвістак О. О. Новий популізм як технологія політичного маркетингу політичних партій. *Актуальні проблеми політики*. 2022. Вип. 69. С. 65-73.
13. Здіорук С., Бичек В. Проблеми функціонування політичних партій України в системі владних відносин. Київ: НІСД, 2001. 142 с.
14. Корнієнко В. О., Антемюк В. Д., Буряченко О. В. Імідж та репутація політичної партії: аксіологічні основи та шляхи актуалізації : монографія. Вінниця : ВНТУ, 2018. 204 с.
15. Ніколаєнко Н. О., Орловський В. К., Шкуренко К. О. Партологія : навч.-метод. посіб. для студентів спец. «Політологія» Херсон : Грінь Д. С., 2014. 333 с.
16. Новакова О. В., Агафонова Г. С., Моїсєєва А. С., Струнін П. А. Політичні партії: теорія та функціональні практики : навч. посіб. Луганськ : Вид-во СНУ ім. В. Дала, 2014. 300 с.
17. Осауленко С. В. Право на свободу об'єднання у політичні партії в Україні: конституційно-правовий аналіз : монографія. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2018. 390 с.
18. Палінчак М. М., Остапець Ю. О., Лешанич М. М. Особливості процесу інституціалізації політичних партій і партійної системи України в умовах демократичного транзиту. Ужгород : Поліграфцентр «Ліра», 2021. 240 с.
19. Плахтій Т. О. Політичні партії нового покоління: теоретичні й технологічні засади діяльності, порядок створення і розгортання : монографія. Львів : «Магнолія 2006», 2023. 736 с.
20. Монолатій І. С. Теорія політичних партій та партійних систем: Навчально-методичний посібник для студентів спеціальності «політологія». Івано-Франківськ: Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника, 2018. 78 с.
21. Примуш М. В. Історія і теорія політичних партій. Донецьк: КИТИС, 2000. 258 с.

22. Хімченко О. Г. Політичні партії і виборчий процес в умовах розбудови демократичного суспільства. Київ, 2006. 207 с.
23. Шведа Ю. Політичні партії. Енциклопедичний словник. Львів: Астролябія. 2005. 488 с.
24. Закон України “Про політичні партії в Україні” із змінами і доповненнями, внесеними Законами України від 27 листопада 2003 року N 1349-IV, від 6 липня 2005 року N 2748-IV, від 25 березня 2004 року N 1665-IV (зміни, передбачені Законом України від 25 березня 2004 року N 1665-IV, набрали чинності з 1 жовтня 2005 року, враховуючи зміни, внесені Законом України від 7 липня 2005 року N 2777-IV), від 19 грудня 2006 року No 489-V.

14 Інформаційні ресурси

1. Модульне середовище для навчання. Доступ до ресурсу: <https://msn.khmnu.edu.ua/course/view.php?id=6387>
2. Електронна бібліотека університету. Доступ до ресурсу: <https://library.khmnu.edu.ua/>
3. Репозитарій ХНУ. Доступ до ресурсу: <https://elar.khmnu.edu.ua/home>
4. Відкриті он-лайн курси на освітніх платформах. Доступ до ресурсу: <https://prometheus.org.ua>, <https://ed-era.com/>, <https://www.coursera.org/>, <https://www.udemy.com/>.